

3.6- KHI MỸ NHÌN QUA CHÂU Á, CHỖ NÀO HỌ CŨNG THẤY TRUNG QUỐC

Ian Johnson & Jackie Calmes

The New York Times, 15-11-2011

Lần cuối cùng mà thị xã Darwin xa xôi của nước Úc có vai trò hoạt động quân sự quan trọng là lúc khởi đầu Thế chiến II. Lúc đó, Đại tướng Douglas Mac Arthur đã sử dụng thành phố này làm căn cứ để phát động cuộc chiến lấy lại Thái Bình Dương từ tay quân đội Nhật.

Do đó, rất trọng trọng là cuộc viếng thăm của Tổng thống Obama vào ngày thứ tư vừa qua ở Canberra, thủ đô của Úc. Tại đó, ông đã tuyên bố là Mỹ sẽ sử dụng Darwin làm trung tâm các hoạt động quân sự ở châu Á, để tái khẳng định vai trò của Mỹ trong khu vực và để đối phó với sự nổi lên của Trung Quốc.

Nước Mỹ đã có một số bước đi – mạnh bạo trong lời nói, nhưng còn khiêm tốn trong việc làm – để chứng tỏ cho các quốc gia đồng minh ở châu Á là Mỹ có ý định duy trì sức mạnh quân sự và kinh tế ở khu vực này, trong lúc chiến tranh ở Iraq và Afghanistan tới hồi kết thúc. Căn cứ quân sự mới ở Úc, được tái lập lại sau hàng thập kỷ Lầu Năm Góc đã giảm bớt sự hiện diện ở châu Á. Bây giờ, họ triển khai phi cơ và chiến thuyền Mỹ gần với con đường chuyên chở ở biển Nam Trung Hoa (*Biển Đông của Việt Nam*). Nơi này, một số đồng minh truyền thống của Mỹ lo ngại là Trung Quốc đang cố gắng triển khai sức mạnh quân sự.

Trong một năm rưỡi vừa qua, Trung Quốc đã khẳng định đòi hỏi chủ quyền trên vùng biển có rất nhiều tài nguyên, nhưng cũng có nhiều tranh chấp ở gần Việt Nam và Philippines. Nhiều quốc gia nhỏ bé ở vùng này đã yêu cầu Washington trở lại vùng này để làm đối trọng.

Huang Jing, một chuyên gia về chính sách đối ngoại và giáo sư thỉnh giảng ở Đại học Singapore nhận xét : “ *Người Mỹ cần cho người Trung Quốc thấy là Mỹ còn đủ sức mạnh để thắng họ, là Mỹ vẫn còn khả năng ngăn chặn những chuyện sai lạc xảy ra. Đó là một chính sách ngăn ngừa rủi ro* ”.

Đối với nước Mỹ, một chính sách mạnh đối với Trung Quốc có nhiều hậu quả rộng lớn, không những trong lãnh vực địa chính trị mà cả về kinh tế nữa. Ở trong nước, phe Cộng hòa kêu gọi phải có biện pháp chống lại Trung Quốc vì những chính sách tiền tệ và thương mại của họ, Obama có vẻ mạnh mẽ khi gây áp lực với Bắc Kinh. Ông đi đầu trong kế hoạch đầy tham vọng của Mỹ thành lập một vùng tự do mậu dịch Thái Bình Dương, có tên gọi là Đối tác Xuyên Thái Bình Dương (TPP, *Trans Pacific Partnership*), và hiện nay, không có Trung Quốc tham gia (1).

Đối với Lầu Năm Góc, hiện nay đang bị Quốc hội cắt bớt ngân sách, đã chuyển trọng tâm sang châu Á, và đưa ra sự phản đối về việc cắt giảm hải quân ở Thái Bình Dương. Đó là chiến lược mà Bộ trưởng Quốc phòng Leon Panetta bác bỏ trong một chuyến thăm gần đây ở khu vực này. Ông ta và Bộ trưởng Ngoại giao Hillary Rodham Clinton là người chủ trương phải chú ý tới châu Á. Bà Clinton đang làm sống lại

những mối đồng minh lâu đời, như Nhật Bản và Hàn Quốc, và xây dựng những đối tác mới như Ấn Độ và Indonesia.

Trong Nhà Trắng, chính sách này được hỗ trợ bởi cố vấn an ninh của Tổng thống, Thomas E. Donilon. Ông Donilon cho rằng Mỹ phải tái cân đối ưu tiên chiến lược, từ các chiến trường Iraq và Afghanistan qua châu Á (3). Ông cũng cho rằng Mỹ đã bỏ trí quá ít lực lượng trong những năm gần đây, bởi vì bị vướng bận với hai cuộc chiến tranh.

Trung Quốc đã trở thành đối tác thương mại lớn nhất với các quốc gia trong khu vực, làm giảm ảnh hưởng của Mỹ ở vùng này. Họ cũng dự tính triển khai sức mạnh quân sự lớn nhất từ xưa tới nay ở vùng này. Ngân sách quốc phòng thực sự của họ không được công bố, nhưng các chuyên gia cho rằng nó đã tăng gấp ba trong thập niên vừa qua. Trung Quốc đã củng cố lực lượng hải quân tương đối yếu của mình bằng cách xây thêm nhiều chiến hạm hoạt động tầm xa, và gắn vũ khí cho chiếc mẫu hạm đầu tiên của họ. Họ đã cho trình làng máy bay tàng hình mới, và mua thêm nhiều vũ khí từ Nga.

Chi tiêu quân sự của Mỹ vẫn được duy trì ở mức cao gấp nhiều lần ngân sách quốc phòng thực sự của Trung Quốc. Nhưng hầu hết đã bị cuốn hút vào hai cuộc chiến tranh Iraq và Afghanistan. Ngoài ra, chính quyền Obama cũng cam kết sẽ cắt bớt 400 tỉ USD ngân sách quốc phòng trong 10 năm tới. Và ngân sách có lẽ còn bị cắt thêm nữa.

Tình hình của Mỹ tạo dịp may cho Trung Quốc trở nên quyết đoán hơn trước.

Đầu năm ngoái, quan chức Trung Quốc đã cảnh báo các quan chức Mỹ tới thăm Bắc Kinh là Trung Quốc không tha thứ bất cứ sự can thiệp nào vào khu vực. Năm nay, tàu chiến và máy bay bắt đầu hoạt động. Các quan chức ở Philippines nói là lực lượng Trung Quốc đã xâm nhập 6 lần vào vùng lãnh hải và không phận của họ, kể cả có lần tàu chiến Trung Quốc bắn vào một tàu đánh cá Philippines. Việt Nam cũng cho biết là tàu Trung Quốc cắt dây cáp của hai tàu đo địa chấn của nước này.

Vào thứ ba vừa qua, quan chức Philippines cũng nói Trung Quốc vừa phản đối kế hoạch của Philippines thăm dò đáy biển nằm cách bờ biển Philippines dưới 50 hải lý. Họ nói rằng vùng này thuộc lãnh hải của Philippines.

Nước Mỹ bắt đầu phản ứng vào năm ngoái. Một tờ báo của Lầu Năm Góc đã xác định một số quốc gia sẽ trở thành đối tác chiến lược của Mỹ. Nước Mỹ cũng lập lại quan hệ song phương với Myanmar và tăng cường quan hệ với Indonesia.

Đặc biệt nhất là trong một Hội nghị khu vực họp ở Hà Nội vào mùa hè năm 2010, bà Clinton đã nhấn mạnh là Mỹ có quyền lợi thiết thân trong việc bảo đảm đường thông thương trên biển tại biển Nam Trung Hoa (*Biển Đông của Việt Nam*). Bà kêu gọi mọi cuộc tranh chấp phải được giải quyết trong các diễn đàn quốc tế. Bộ trưởng ngoại giao Trung Quốc đã phản đối dữ dội. Các quan chức Mỹ ủng hộ quan điểm của bà Clinton. Đô đốc Robert Willard, tư lệnh của Bộ Tư lệnh Thái Bình Dương, đã nói với báo chí : “ *Biển Nam Trung Hoa là đường biển chung rất quan trọng cho toàn bộ khu vực* ”. “ *Mỗi năm con đường này chuyên chở tới 5.300 tỉ USD hàng hóa thương mại hai chiều, trong đó có 1.200 tỉ USD là hàng hóa Mỹ* ”, ông nói như vậy.

Các quan chức Mỹ cho biết cần phải có vai trò mạnh tại khu vực không phải chỉ vì quyền lợi của Mỹ. Benjamin Ehode, phó cố vấn an ninh quốc gia cho các liên lạc chiến lược, nói : “ *Tổng thống Obama muốn tập trung bảo vệ cả lợi ích đặc biệt của Mỹ tại khu vực này, mà còn là do yêu cầu của các quốc gia trong khu vực muốn nước Mỹ giữ một vai trò* ”.

Trong tinh thần này, ông Obama sẽ cùng lãnh đạo của 16 quốc gia khác, tham gia Hội nghị thượng đỉnh Đông Á lần thứ 6, họp tại Bali. Đó là lần đầu tiên một Tổng thống Mỹ tham dự diễn đàn này.

Hành động này là một biện pháp của chiến lược lớn hơn để tiến tới cách giải quyết vấn đề một cách đa phương. Trong những năm gần đây, Washington coi một số quốc gia châu Á đã làm hạn chế tự do hành động của nước Mỹ, trong khi Trung Quốc đã trở thành đối tác của khu vực. Bây giờ vai trò này cũng đổi khác. Nước Mỹ “ *đã đẩy chính sách đa phương cho Trung Quốc* ”, Giáo sư Carlyle Thayer của Úc đã nói như trên.

Nhưng chính sách đa phương mang màu sắc mạnh bạo. Các chuyên gia nói như vậy. “ *Dưới bề mặt một diễn đàn cho những tranh cãi tế nhị cho khu vực, nhưng thật ra đó là tranh chấp sức lực và ảnh hưởng giữa Mỹ và Trung Quốc* ”, Michael Green, một chuyên gia của Trung tâm nghiên cứu quốc tế và chiến lược nhận xét như vậy.

Một chính sách mạnh bạo của Mỹ rất khó được Trung Quốc chấp nhận.

Hoàn cầu Thời báo, một chi nhánh của *Nhân dân Nhật báo*, đã viết vào ngày thứ ba, là nước Mỹ đang thành lập “ *một băng đảng* ” chống lại đòi hỏi chủ quyền của Trung Quốc tại biển Nam Trung Hoa (Biển Đông của Việt Nam).

Rất nhiều người Trung Quốc đã tỏ ra bất bình với hành động của Mỹ ở trong khu vực. Những điều này đã được báo chí của Nhà nước trích dẫn và phê phán rất nhiều.

Ge Fen, một nhà sản xuất TV ở Hàng Châu, nói : “ *Nước Mỹ đang muốn sử dụng các nước nhỏ trong khu vực làm trò múa rối. Nó muốn giấu mặt sau lưng các nước này để bao vây Trung Quốc* ”.

Nhưng cũng có nhiều tiếng nói đìềm đạm nổi lên.

“ *Nếu chính phủ Trung Quốc sáng suốt, họ phải suy nghĩ là tại sao bỗng nhiên nước Mỹ được người ta yêu thích trong khu vực* ”. Shi Yinhong, Giám đốc Trung tâm nghiên cứu về Mỹ của Đại học Nhân dân ở Bắc Kinh, nói : “ *Đó là vì Trung Quốc không tử tế khi nó ngoại giao với các quốc gia lân bang* ”.

Có dấu hiệu cho thấy có khả năng Trung Quốc phải điều chỉnh lại chính sách cho phù hợp với những lời phê bình. Trong vài tháng nay, Trung Quốc có ý muốn trở lại đàm phán một cách hợp tác với lân bang. Tuần vừa qua, Trung Quốc tuyên bố sẽ cùng các nước Đông Nam Á tổ chức bắt cướp trên sông Mekong. Vào tháng 7, Trung Quốc đưa ra bảng hướng dẫn để thi hành *Bản Tuyên Bố ứng xử* (DOC) đã ký với các nước Đông Nam Á để giải quyết các tranh chấp về Biển Đông.

(1) Trong Hiệp Ước Xuyên Thái Bình Dương (TPP) hiện nay không có sự tham gia của Nhật Bản, Canada, và Trung Quốc.